

УДК 35.316

DOI 10.33244/2521-1196.14.2019.135-145

Т. М. Супрун,
к.ю.н., доцент,
Університет ДФС України,
ORCID ID 0000-0001-7407-457X

ПОНЯТТЯ І ВИДИ КОРУПЦІЇ ТА ЇЇ ХАРАКТЕРИСТИКА: ТЕОРЕТИКО- ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Стаття присвячена висвітленню питань щодо поняття і видів корупції та її характеристики. Надано правове трактування терміна «корупція» у вузькому та широкому розумінні, що надає можливість досконалого вивчення розглядуваного явища. Ця класифікація зумовлює до вивчення основних проблемних питань щодо запобігання корупції.

Ключові слова: корупція, правова держава, запобігання корупції, соціальні цінності, правове регулювання.

Т. Н. Супрун. Понятие и виды коррупции и ее характеристика: теоретико-правовой аспект

Статья посвящена освещению вопросов понятия и видов коррупции и ее характеристике. Предоставлена правовая трактовка термина «коррупция» в узком и широком понимании, что дает возможность изучения в совершенстве рассматриваемого явления. Данная классификация приводит к изучению основных проблемных вопросов по предотвращению коррупции.

Ключевые слова: коррупция, правовое государство, предотвращение коррупции, социальные ценности, правовое регулирование.

Метою статті є здійснення аналізу різних підходів до розуміння такого явища, як корупція, а отже, правильного застосування поняття «корупція», виокремлення видів корупції та здійснення теоретично-правового аналізу характеристики корупції.

Постановка проблеми. На сьогодні корупція офіційно визнана однією з основних загроз національній безпеці в Україні [1]. Керівництво держави, усвідомлюючи та визнаючи наявність загрози, створює державно-правовий механізм з її викорінення шляхом усунення передумов її існування через упровадження системи превентивних заходів, а також удосконалення правових та організаційних засад запобігання й протидії корупції.

З огляду на це, важливого значення набуває принцип змістової визначеності правотворчої та правозастосовної діяльності, що означає наявність гарантій доступності й світоглядної сприйнятливості юридичної інформації для всіх суб'єктів права. У реалізації цього принципу важлива роль належить дефініціям понять.

Аналіз останніх публікацій. Вивченню понять корупції, а також корупційного діяння як комплексного поняття приділено увагу в працях таких відомих вітчизняних учених у галузі кримінології та кримінального права, як Л. В. Багрій-Шахматов, О. Ю. Бусол, О. О. Дудоров, А. П. Закалюк, М. І. Камлик, О. М. Костенко, М. І. Мельник, Є. В. Невмержицький, А. І. Редька, В. В. Топчій, М. І. Хавронюк.

Виклад основних положень. Корупція є складним феноменом, одним з елементів соціальної дійсності, вплив якого поширюється на переважну більшість населення практично в усіх країнах світу, впливає на систему соціальних цінностей і пріоритетів, потреб та інтересів, практично всіх сфер суспільного життя та форм суспільної свідомості.

Як і будь-яке складне явище, корупція не має єдиного універсального визначення. У науковій, навчальній та публіцистичній літературі існує методологічна різноманітність підходів до розуміння корупції, відповідно, наявні різні трактування. Так, на сучасному етапі розвитку досліджень з цієї проблематики досить складно сформулювати єдине визначення. Водночас необхідно здійснити аналіз різних підходів до розуміння означеного явища, а отже, правильного застосування поняття «корупція».

На практиці існують два основні підходи до формування наукового поняття. Перший – доктринальний, що ґрунтується на дослідженнях учених і фахівців у певній галузі. Другий – офіційний, легальний, що базується на нормативних актах, міжнародних документах та інших джерелах, які мають юридичну силу.

Конвенція Організації Об'єднаних Націй (ООН) проти корупції (ухвалена Генеральною Асамблеєю ООН 31 жовтня 2003 р.) не містить поняття «корупція». Також і Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією не містить поняття корупції (ETS 173) 1999 р. [2].

У міжнародно-правових актах, у яких визначено корупцію, її тлумачать по-різному. Так, у Кодексі поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку, схваленому на 34-й сесії Генеральної Асамблеї ООН 17 грудня 1979 р., зазначено, що корупція «... передбачає здійснення або нездійснення будь-якої дії під час виконання обов'язків або через ці обов'язки внаслідок подарунків, які вимагають або одержують, обіцянок і стимулів, або їхнє незаконне отримання щоразу, коли наявна така діяльність або бездіяльність». Водночас зазначено, що «поняття корупції потрібно трактувати в межах національного права» [3].

У резолюції «Практичні заходи боротьби з корупцією», поширеній на VIII Конгресі ООН із запобігання злочинності (Гавана, 1990 р.), корупцію визначено як «порушення етичного (морального), дисциплінарного, адміністративного, кримінального характеру, що виявляється в протизаконному використанні свого службового становища суб'єктом корупційної діяльності» [4].

У Кодексі поведінки посадових осіб, який ухвалила Генеральна Асамблея ООН 17 грудня 1979 р., корупцію визначено як «... скоєння певних дій під час виконання обов'язків, або у зв'язку з цими обов'язками в результаті одержаних подарунків, обіцянок чи стимулів, чи їхнє незаконне одержання щоразу, коли наявна така дія або бездіяльність». Це визначення відображає не лише одержання посадовою особою матеріальних цінностей, а й її службову поведінку [3, с. 22].

Прагнучи надати узагальнену дефініцію корупції, ООН у довідковому документі щодо боротьби з корупцією визначає це явище як зловживання державною владою для задоволення особистих інтересів [5].

Варто зауважити, що відсутність чітко закріплених правових визначень стосується не тільки поняття «корупція», а й спостерігається загалом у міжнародних договорах, зокрема в правовій системі Європейського Союзу, що характеризується в науковій літературі як «гнучкість» закріплених у законодавстві правових норм. Ця гнучкість слугує досягненню компромісу між потребами правової визначеності, з одного боку, і потребами ситуативної справедливості – з іншого.

Цілковита визначеність поняття «корупція» в міжнародно-правових актах може бути навіть небажаною: встановлення меж обсягу та змісту таких понять позбавляє право можливості легко пристосовуватися до національних умов. Так, у пояснювальній записці до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією зазначено «...те, чи кваліфікуватиметься якась практика як «корупційна» і чи тому засуджуватиметься суспільною мораллю, залежить від конкретної держави».

У національному законодавстві поняття корупції вперше було нормативно закріплено в Законі України «Про боротьбу з корупцією» 1995 р. Зокрема, його було визначено як діяльність осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямовану на протиправне використання наданих їм повноважень для одержання матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг [6].

У чинному Законі України «Про запобігання корупції» закріплено таке поняття зазначеного явища (з деякими уточненнями попереднього визначення, сформульованого в попередньому Законі України «Про засади запобігання та протидії корупції» [7]): корупція – використання особою наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або такої вигоди чи обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або, відповідно, обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам для схилення цієї особи до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [8].

Розглядувані закони мали на меті приведення національного законодавства відповідно до вимог Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією та Додаткового протоколу до неї і Конвенції ООН проти корупції (UNCAC). Зміни, які було внесено до кримінального закону, стосувалися визначення хабарництва в публічному секторі та встановлення санкцій, визначення «службової особи», що застосовується в положеннях щодо корупції, включаючи, зокрема, іноземних службових осіб та службових осіб міжнародних організацій, криміналізацію зловживання впливом і введення конкретних положень щодо хабарництва в приватному секторі. Очевидно, вищенаведене законодавче визначення є особливим з огляду на те, що воно не є універсальним і не охоплює всієї сукупності корупційних проявів, за які національне законодавство передбачає відповідальність.

Вивчення сучасної наукової літератури демонструє значну кількість визначень корупції, узагальнивши, які можна констатувати, що розуміння корупції залежить від кута зору, під яким його намагаються дослідити фахівці різних галузей науки. Запропоновані авторами дефініції притаманні саме тим наукам, представникам яких вони є, зокрема економічній науці, теорії управління, соціології, юридичним наукам.

Так, економічна наука зайнялася дослідженням цього феномена, починаючи з праці С. Роз-Аккерман, у якій корупцію визначено як економічну поведінку в умовах ризику, пов'язаного з учиненням злочину та можливим покаранням за нього [9].

Узагальнену позицію науковців, які досліджували поняття корупції в межах економічної теорії, визначено таким чином: корупція є продажем державними службовцями державної власності в приватних цілях, що є не просто функцією сукупності ресурсів, витрачених на нагляд і переслідування, а функцією відносин між державою та приватним сектором. Розвиток корупційних економічних відносин у системі взаємодії держави й суспільства виникає як результат неефективності діючих інститутів, що змушують індивіда шукати паралельні шляхи реалізації власних економічних інтересів. Зазвичай неефективність інститутів зумовлена невідповідністю правових і законодавчих норм об'єктивним законам розвитку національного господарства [10, с. 13].

Корупція в соціології усвідомлюється як форма соціальних відносин, передбачає аналіз її як форми взаємодії суб'єктів, що володіють різним обсягом ресурсів у межах різноманітних інститутів як нормативних систем. Чинником корупційних відносин є ситуація, пов'язана з наявністю проблеми обмеженого набору ресурсів суб'єкта. Вона може бути викликана різними факторами: як об'єктивними, наприклад недосконалістю нормативної системи, так і суб'єктивними, такими, як відсутність у суб'єкта з певних причин бажання діяти в її межах, незгода з нею.

Юриспруденція, зокрема кримінальне право, розглядає корупцію як дії з позиції їхньої законної незаконності. Водночас юрист бачить і розуміє корупцію тільки у зв'язку з явищами, які з нею пов'язані та регулюються законодавством. У правовій літературі поширеною є думка щодо наявності двох підходів до визначення поняття «корупція».

Так, у широкому сенсі це поняття позначає негативне явище, притаманне публічному апарату управління, що полягає в деградації владних структур, умисному використанні державними та муніципальними службовцями, іншими особами, уповноваженими на виконання державних функцій, власного службового становища, статусу й авторитету займаної посади з корисливою метою для особистого збагачення чи в групових інтересах.

Інший підхід (взьке розуміння) є типовим щодо визначення корупції як ситуації, коли посадова особа схвалює протиправне рішення (іноді рішення, морально неприйнятне для громадської думки), з якого отримує вигоду інша сторона (наприклад, фірма, що забезпечує собі завдяки цьому рішенню державне замовлення всупереч встановленій процедурі), а, власне, посадовець отримує незаконну винагороду від цієї сторони [11, с. 2].

На думку А. П. Закалюка, сформулювати загальне (соціальне) поняття корупції можна таким чином: корупція є виявом суспільно неприйнятної та переважно суспільно небезпечної діяльнійності активності людей, наділених владними або іншими публічними повноваженнями та пов'язаними з ними можливостями, або тих, що прагнуть скористатися останніми з метою одержання будь-яких благ (переваг, послуг, пільг тощо) для себе чи інших осіб не на основі офіційно визначеного порядку (підстав, норми), а на підґрунті реалізації особистої зацікавленості, що призводить до деформації (розкладання) публічних відносин [12, с. 186].

Ще більш диференційовану класифікацію основних підходів щодо розуміння явища «корупція» пропонує М. І. Мельник. Так, корупцію розглядають як: 1) підкуп і продажність державних чи інших службовців (за такого підходу корупцію ототожнюють із хабарництвом); 2) зловживання владою чи службовим становищем, учинене з корисливою метою; 3) зловживання владою чи службовим становищем, учинене з будь-якої особистої зацікавленості; 4) використання службових повноважень, статусу посади, а також її авторитету та пов'язаних з ними можливостей для задоволення особистого

інтересу або в групових інтересах; 5) елемент (ознака) або різновид організованої злочинності; 6) поняття, визначення якого обмежене лише загальними ознаками, відсутністю чітких формулювань, які б дали змогу виділити суттєві ознаки цієї правової категорії [13, с. 113–116].

Саме наявність специфічних, ідентифікуючих ознак якісно відрізняють корупцію від інших правових категорій, що має бути відображено в дефініції. На нашу думку, специфічними, ідентифікуючими ознаками корупції є: соціальне явище; системність; дисфункція процесів соціального управління в усіх сферах життя суспільства як наслідок корупції; прояв як множинність корисливих зловживань службовими повноваженнями в державному, муніципальному та приватному секторах, різних форм підкупу-продажності службовців.

Аналіз численних міжнародних правових актів, присвячених протидії корупції, поглядів вітчизняних і зарубіжних дослідників, дає підстави для поділу її на окремі види.

Зокрема, Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією Ради Європи (статті 2–7, 8) та Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції (статті 15–22) виділяють корупцію у державних органах та приватному секторі. Крім того, у вказаному акті ООН та Конвенції цієї ж міжнародної організації проти транснаціональної організованої злочинності виокремлено внутрішню та зовнішню корупцію. У свою чергу, в науці автори, предметом дослідження яких були проблеми протидії аналізованому явищу, виокремлюють так звані низову та верхівну (владну) види корупції [2, с. 4].

Крім того, доволі поширеними у теорії є погляди, відповідно до яких корупція буває політична й ресурсна (спрямована на отримання відповідних матеріальних чи нематеріальних благ або переваг). Зокрема, М. П. Яблоков наголошує, що політична корупція передбачає систематичний підкуп посадових осіб законодавчої, виконавчої та судової гілок влади, громадських і політичних діячів з метою ухвалення ними рішень, які порушують закон або неписані суспільні норми, виконання яких, як правило, спрямоване на користь кримінальних структур [14, с. 12].

Класифікація корупції здійснюється також окремими науковцями виходячи зі ступеня суспільної небезпеки вчинюваних винними дій [11, с. 107]. Потрібно зазначити, що наведені положення і міркування дають змогу класифікувати корупцію за: а) статусом її суб'єктів; б) її рівнем; в) територіальним принципом; г) метою вчинення; г) ступенем суспільної небезпеки корупційних дій.

Так, за статусом суб'єктів можна виділити корупцію в органах державної влади та приватному секторі. Перша становить значну суспільну небезпеку, оскільки загрожує основам правової держави, правам і свободам людини та громадянина, демократичному розвитку держави, підриває її авторитет у суспільстві, призводить до дестабілізації економіки і тим самим створює загрозу національній безпеці України.

Стосовно корупції у приватному секторі потрібно зазначити, що ухваленим Верховною Радою України Законом України «Про засади запобігання та протидії корупції» з урахуванням міжнародних стандартів поширено дію антикорупційних норм, крім державної сфери, також і на сферу приватну. Таким чином, фундаментально змінилося поняття корупції. Виходячи з нового (розширеного) його тлумачення законодавством установлюються певні заборони й обмеження, що стосуються не лише службових осіб, уповноважених на виконання функцій держави, а й, зокрема, посадових осіб інших підприємств, організацій, установ [7].

Не менш суспільно небезпечним видом корупції, визначеним згідно з територіальним принципом, є її поділ на внутрішньодержавну та міжнародну. Відповідно до положень Конвенції ООН, з одного боку, виділяються корупційні дії, що учиняються посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій міжнародних організацій, парламентських органів і міжнародних судів, з іншого – посадовими особами іноземних держав, або спільна корупційна діяльність осіб, які обіймають відповідні державні посади і є громадянами різних країн [2, с. 4].

У цьому напрямі прогресивним і своєчасним вбачається ухвалення Верховною Радою України пакета антикорупційних законів, якими, зокрема, суб'єктами корупційних діянь визнано посадових осіб іноземних держав (осіб, які обіймають посади в законодавчому, виконавчому, адміністративному або судовому органі іноземної держави, а також будь-яких осіб, які здійснюють функції держави для іноземної держави, зокрема для державного органу або державного підприємства), а також посадових осіб міжнародних організацій (працівників міжнародної організації чи інших осіб, уповноважених такою організацією діяти від її імені). Цей вид корупції становить серйозну загрозу з огляду на можливість зрощення великого капіталу та посадових осіб найвищого державного рангу й учасників транснаціональних злочинних організацій.

Наступний вид корупції, визначений за суб'єктами її вчинення, передбачає так звані низову і верхівну (владну) корупції. Численні дослідження, а також результати офіційної статистики свідчать, що в Україні найбільш поширені порушення антикорупційного законодавства саме серед службовців середнього та нижчого рівнів.

Поділ корупції за спеціальною метою вчинення діянь, що охоплюються зазначеним поняттям, становить не менший інтерес з точки зору вироблення напрямів протидії і локалізації цього явища. Отже, йдеться про ресурсну і політичну корупцію. Так звана ресурсна (чи економічна) корупція є домінуючою у нашому суспільстві. Вона являє собою сукупність різних дій, спрямованих на заволодіння, розподіл, перерозподіл ресурсів, доступ до яких отримують суб'єкти владних повноважень у зв'язку з виконанням покладених на них завдань. Основна її мета може полягати як в особистому збагаченні, так і вчиненні дій в інтересах певних груп та злочинних організацій. На вищому рівні цей вид корупції також тісно пов'язаний з політичною корупцією. Зазначаючи особливу небезпечність розглядуваних злочинних проявів, які призводять до підриву національної економіки, посилення ризиків ставлення їх у залежність від інтересів транснаціональних компаній та організацій, міжнародним співтовариством вживаються захисні заходи, спрямовані насамперед на встановлення відповідальності представників органів виконавчої і законодавчої гілок влади за відповідні діяння.

Ще одним видом корупційної діяльності, визнаної за своїми негативними наслідками найбільш небезпечною і при цьому залишаючись латентною, є політична корупція. З цього приводу В. В. Лунєєв зазначає, що політична корупція – реальний і сильнодіючий фактор, який підриває основні принципи демократії. «Влада – гроші – влада – власність» пов'язані в один порочний вузол, де більшість державних структур діють на комерційній основі, політична корупція створює надзвичайну небезпеку [15, с. 71].

Політична корупція безпосередньо проникає у життя суспільства, її мотивами виступають намагання окремих груп, організацій та їх представників заволодіти владою, утримати її чи перерозподілити сфери впливу у державі. З цього приводу А. П. Закалюк, розглядаючи питання Державної антикорупційної політики, справедливо зазначав,

що за відсутності згаданого основоположного документа на високому рівні ставляться як завдання нерідко небажані, суперечливі, іноді необґрунтовані й шкідливі політичні вказівки, які у нинішніх умовах є ще більш небажаними, коли державно-правова сфера виглядає як політика окремих можновладців та наближених до них олігархічних кіл, здійснювана у боротьбі за владу, що ставить під загрозу переродження і навіть існування України як незалежної, суверенної держави [12, с. 122–123].

Виходячи з аналізу наукових джерел, міжнародних правових актів та чинного законодавства корупція розглядається, з одного боку, як моральне відхилення, з іншого – власне, як корупційне правопорушення. У широкому розумінні до останніх відносять цивільно-правові делікти, дисциплінарні проступки, адміністративні правопорушення і злочини. Характеризуючи частину корупційних дій як певний вид моральних відхилень, потрібно зазначити, що вони наділені усіма ознаками корупційних правопорушень, але через незначну суспільну небезпеку для держави і суспільства не підпадають під дію цивільного, адміністративного чи кримінального законодавства, хоча у загальному розумінні є поведінкою особи, що має заслуговувати на моральний осуд.

На думку М. І. Мельника, в основі названих корупційних дій полягають такі вікові традиції взаємодії у суспільстві, як «послуга за послугу», *do ut des* («даю, щоб ти дав») [13, с. 34].

Крім того, непоодинокими є випадки, коли частина корупційних проявів не вважається суспільством певним моральним відхиленням [16, с. 73–83], особливо з огляду на недосконалість вітчизняної нормативно-правової бази, бюрократизм, складність податкової і дозвільної систем тощо. Незважаючи на парадоксальність вказаної ситуації з точки зору права, корупційні відносини в окремих випадках, так би мовити, схвально сприймаються окремими громадянами. Потрібно зазначити, що нерідко корупційні моральні відхилення, як і корупційні правопорушення, є наслідком конфлікту інтересів, тобто обставин, які сприяють корупційним діям унаслідок виникнення протиріч між приватними інтересами особи та її службовими повноваженнями.

У Законі України «Про засади запобігання та протидії корупції» було зроблено спробу врегулювати вказані відносини. Вважається, що реалізація повною мірою його ст. 11 посилила б запобіжні заходи протидії корупційним проявам. Ідеться, зокрема, про ухвалення Кодексу поведінки державних службовців. Адже, як зазначено в Концепції адаптації інституту державної служби в Україні до стандартів Європейського Союзу, з огляду на стратегічне завдання України щодо здійснення системних перетворень реальних передумов для вступу до Євросоюзу, наближення державної служби до загальноприйнятих засад для країн – членів ЄС набуває особливо актуального значення [7].

Комітет Міністрів Ради Європи 11 травня 2000 року ухвалив Рекомендацію № R (2000)10, відповідно до якої урядам держав-членів запропоновано ухвалювати національні кодекси поведінки посадовців на основі «Типового кодексу поведінки посадовців органів державної влади та місцевого самоврядування», доданого до цієї Рекомендації [17].

Таким чином, запровадження вказаних кодексів сприяло б зростанню довіри суспільства та громадян до державної служби; підвищенню авторитету державної служби та репутації державних службовців; забезпеченню ефективного здійснення завдань і функцій державних органів; запобіганню корупції у державних органах; розширенню можливостей впливу громадськості на оцінку і якість діяльності державних органів;

інформуванню фізичних та юридичних осіб про поведінку, яку вони мають право очікувати від державних службовців. Наступну і, власне, основну групу корупційних проявів утворюють корупційні правопорушення.

На думку деяких дослідників, під корупційними правопорушеннями потрібно розуміти дії посадових осіб, які реалізують протиправну змову з іншими фізичними чи юридичними особами шляхом їхнього підкупу [11, с. 58].

Більш вдалими вважаємо визначення, яке було закріплене у Законі України «Про засади запобігання та протидії корупції», відповідно до якого (з урахуванням інших положень закону) корупційне правопорушення – це умисне діяння, що містить ознаки корупції (тобто використання особою наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди (тобто грошових коштів або іншого майна, переваг, пільг, послуг матеріального або нематеріального характеру, що їх обіцяють, пропонують, надають або одержують безкоштовно чи за ціною, нижчою за мінімальну ринкову, без законних на те підстав), або отримання обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб, або, відповідно, обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди такій особі, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей; вчинене особою, зазначеною у ч. 1 ст. 2 закону, за яке встановлено кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну відповідальність) [7]. Таке редакцією доцільно відобразити в чинному Законі України «Про запобігання корупції».

Потрібно зазначити, що вказані положення повною мірою узгоджуються з антикорупційними європейськими стандартами і спрямовані на виконання Україною міжнародних зобов'язань у сфері протидії корупції. Таким чином, важливу роль у протидії корупційним правопорушенням відведено інституту відповідальності за них. Свідченням цього є спрямованість Закону України «Про запобігання корупції».

Висновки та пропозиції. Таким чином, здійснене дослідження поняття корупції, її видів і характеристики та її специфічних (ідентифікуючих) ознак дає можливість сформулювати поняття «корупція». На нашу думку, корупцію можна визначити як соціальне, системне явище, що полягає в неправомірному використанні особами, які мають владні чи управлінські повноваження, власного становища, статусу, авторитету в особистих або корпоративних інтересах, що призводить до розкладання, деградації влади та соціального управління.

Враховуючи викладене вище, можна зробити висновок, що різноманітність точок зору щодо визначення корупції, її видів та характеристика видів свідчить про складність і багатогранність цього явища, що вимагає ґрунтовного дослідження та поглиблення теоретичного рівня пізнання корупції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Національну антикорупційну стратегію на 2018–2020 роки : Указ Президента України : від 25 серпня 2015 р. № 1001/2011 [Електронний ресурс] / Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1001/2011>
2. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173) : міжнародний документ : від 27 січ. 1999 р. № ETS173 [Електронний ресурс] / Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_101

3. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку : резолюція 34/169 Генеральної асамблеї ООН 17 груд. 1979 р. [Електронний ресурс] / Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282
4. Коррупция в сфере государственного управления : Резолюция A/CONF.144/28/Rev.1 VIII Конгресса ООН по предупреждению преступности и обращению с правонарушителями (г. Гавана, 27 августа – 7 сентября 1990 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://legal.un.org/avl/pdf/ha/uncc/uncc_ph_r.pdf
5. Користін О. Є. Загальні підходи до визначення корупційних злочинів у сфері службової та професійної діяльності працівників органів внутрішніх справ / О. Є. Користін // Право і суспільство. – 2016. – № 2. – С. 170–176.
6. Про боротьбу з корупцією : Закон України : від 5 жовт. 1995 р. / Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 34. – Ст. 266.
7. Про засади запобігання та протидії корупції : Закон України : від 7 квіт. 2011 р. № 3206-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3206-17/page>
8. Про запобігання корупції : Закон України : від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
9. Rose-Ackerman S. The Economics of Corruption / S. RoseAckerman // Journal of Political Economy 4. – 1975. – P. 187–203.
10. Астафьев В. А. Коррупция как особая форма экономических отношений в обществе : автореф. дисс. на соискание ученой степени канд. экон. наук : спец. 08.00.01 «Экономическая теория» / В. А. Астафьев. – Тамбов, 2015. – 22 с.
11. Александров С. Г. Юридична дефініція поняття «корупція» / С. Г. Александров // Історія держави та права. – 2007. – № 11. – С. 2–8.
12. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика / А. П. Закалюк. – Київ : Ін Юре, 2015. – 712 с.
13. Мельник М. І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії / М. І. Мельник. – Київ : Атіка, 2014. – 304 с.
14. Яблоков Н. П. Кримінологія : навч. посібн. / Н. П. Яблоков. – К. : ЛексЭст, 2013. – 376 с.
15. Лунев В. В. Політична корупція / В. В. Лунев. – М. : Юрист, 2003. – Вип. 1. – С. 71.
16. Кабанов П. А. Поняття та кримінологічна характеристика політичної корупції / П. А. Кабанов // Слідчий. – 1998. – № 8 (16). – С. 48–55.
17. Рекомендація № R (2000) 10 Комітету Міністрів державам-членам Ради Європи щодо кодексів поведінки державних службовців [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dridu.dp.ua/cpk/Lib/7_Zapobigannya%20ta%20protidyia%20proyavam%20korup/Legislation/Legislature/Rekomend_poved_DS.pdf

REFERENCES

1. Decree of the President of Ukraine on the National Anti-Corruption Strategy for 2018-2020 № 1001/2011, (2015, August 25), Verkhovna Rada of Ukraine. – Retrieved from : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1001/2011> [in Ukr.].

2. Criminal Law Convention on the fight against corruption (ETS 173), (1999, January 27) Verkhovna Rada of Ukraine. – Retrieved from : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_101 [in Ukr.].
3. Resolution 34/169 «Code of Conduct for Law Enforcement Officials» (1979, December 17). Verkhovna Rada of Ukraine. – Retrieved from : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282 [in Ukr.].
4. Resolution A/CONF.144/28/Rev.1 Corruption in Public Administration (1990, August 27 – September 7). – Retrieved from : http://legal.un.org/avl/pdf/ha/uncc/uncc_ph_r.pdf [in Rus.].
5. Korystin, O. YE. (2016), «General approaches to the definition of corruption crimes in the field of service and professional activities of the bodies of internal affairs», Pravo i suspil'stvo, No 2, pp. 170–176 [in Ukr.].
6. The Law of Ukraine «On Fighting Corruption» № 356/95-BP (1995, October 5), Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny, 34, 266 [in Ukr.].
7. The Law of Ukraine «On the Principles of Prevention and Counteraction of Corruption» № 3206-VI (2011, April 7), Verkhovna Rada of Ukraine. – Retrieved from : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3206-17/page> [in Ukr.].
8. The Law of Ukraine on Prevention of Corruption № 1700-VII (2014, October 14), Verkhovna Rada of Ukraine. – Retrieved from : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> [in Ukr.].
9. Rose-Ackerman, S. (1975), The Economics of Corruption Journal of Political Economy, pp. 187–203.
10. Astaf'ev, V. A. (2015), Korruptsiya kak osobaya forma ékonomycheskykh otnosheniy v obshchestve : avtoref. dys. na soyskanye uchenoy stepeny kan. ékon. nauk [Corruption as a special form of economic relations in society : author's abstract of dissertation for obtaining a degree of candidate of economic sciences], Tambov, 22 p. [in Rus.].
11. Aleksandrov, S. H. (2007), «Legal definition of the notion «corruption», Istoriya derzhavy ta prava, No 11, pp. 2–8 [in Ukr.].
12. Zakalyuk, A. P. (2015), Kurs suchasnoyi ukrayins'koyi kryminolohiyi : teoriya i praktyka [The course of modern Ukrainian criminology : theory and practice], In Yure, Kiev [in Ukr.].
13. Melnyk, M. I. (2014), Koruptsiya: sutnist', ponyattya, zakhody protydyiyi [Corruption: the essence, concept, measures of counteraction], Atika, Kiev [in Ukr.].
14. Yablokov, N. P. (2013), Kryminolohiya [Criminology], LeksÉst, Kiev [in Ukr.].
15. Lunyev, V. V. (2003), Politychna koruptsiya [Political corruption], Yuryst, Moscow, Vol. 1, p. 71 [in Ukr.].
16. Kabanov, P. A. (1998), «Concept and criminological characteristic of political corruption», Slidchyy, No 8(16), pp. 48–55 [in Rus.].
17. Recommendation No. R (2000) 10 of the Committee of Ministers to member states of the Council of Europe on codes of conduct for civil servants. – Retrieved from : http://www.dridu.dp.ua/cpk/Lib/7_Zapobigannya%20ta%20protydyiya%20proyavam%20korup/Legislation/Legislature/Rekomend_poved_DS.pdf [in Ukr.].

T. N. Suprun. The concept and types of corruption and its characteristics: the theoretical-legal aspect

The article is devoted to the coverage of issues of the concept and types of corruption and its characteristics. A legal interpretation of the term “corruption” in a narrow and broad understanding is provided, which allows for a thorough study of the phenomenon under consideration. The classification provided leads to the study of major issues of corruption prevention.

Today, corruption is officially recognized as one of the main threats to the national security of Ukraine. The state leadership, acknowledging and recognizing the threat, creates a state-legal mechanism for its elimination, eliminating the preconditions for its existence by introducing a system of preventive measures, as well as improving the legal and organizational principles of prevention and counteraction to corruption

In view of this, the principle of meaningful certainty of law-making and law-enforcement activity, which means availability of guarantees of accessibility and ideological susceptibility of legal information for all subjects of law, becomes of great importance. In the implementation of this principle, an important role belongs to the definitions of concepts.

It should be noted that the lack of well-defined legal definitions refers not only to the concept of “corruption” but also to the general observation in international treaties, in particular in the legal system of the European Union, characterized by scientific literature as “flexibility” of the legal norms enshrined in the law. This flexibility serves to achieve a compromise between the requirements of legal certainty, on the one hand, and the requirements of situational justice - on the other.

It should be noted that the introduction of the “Model Code of Conduct for Officials of State and Local Self-Government Bodies” would increase the trust of society and citizens in the civil service; increasing the authority of the civil service and the reputation of civil servants; ensuring the effective implementation of the tasks and functions of state bodies; prevention of corruption in state bodies; to expand the possibilities of public influence on the assessment and quality of government activities; informing individuals and legal entities about the behavior they can expect from public officials. The next and, in fact, the main group of corruption manifestations constitute corruption offenses.

Key words: *corruption, rule of law, prevention of corruption, social values, legal regulation.*

Стаття надійшла до редколегії 18 квітня 2019 року